

ارجحیت‌سنجی و تعیین روابط عوامل موثر بر تامین مالی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط در ایران

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۷/۳۰ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۱/۰۸
حمید پاداش^۱
بهمن خداپناه^۲
مجتبی بابایی هزه‌جان^۳

چکیده

پژوهش با هدف ارجحیت‌سنجی و تعیین روابط عوامل موثر بر تامین مالی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط با بهره‌گیری از روش^۱ FAHP - MICMAC در استان تهران انجام گرفته است. هدف تحقیق کاربردی و از نظر روش توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش کلیه مدیران و هیئت مدیره کسب‌وکارهای کوچک و متوسط فعال در استان تهران است که تعداد ۱۸۵ نفر از بین آن‌ها بوسیله نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند و برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه مقایسات زوجی استفاده شد که روایی آن بوسیله خبرگان دانشگاهی و کارشناسان مالی-بانکداری تایید شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزارهای اکسپرت‌چویس و میک‌مک استفاده شد. نتایج نشان داد که سیاست‌های مالی دولت (تاثیرگذارترین شاخص)، سیاست‌های پولی بانک مرکزی و هزینه فرآیند تامین مالی بیشترین سهم را در تامین مالی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط دارند. حجم تامین مالی، ساختار بهینه سرمایه، هزینه فرآیند تامین مالی، جذابیت ابزار تامین مالی، وضعیت اعتباری شرکت به عنوان معیارهای تاثیرپذیر در نحوه تامین مالی نقش دارند. سیاست‌های نظارتی سازمان بورس، ریسک‌های مرتبط با ابزار، بازده مورد انتظار، سازوکار تقسیم سود مربوط به ابزار مالی، سطح ریسک‌پذیری به عنوان عوامل دوجبهی دسته‌بندی شدند.

کلمات کلیدی

ارجحیت‌سنجی، تامین مالی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط، میک‌مک

۱- گروه کارآفرینی سازمانی، دانشکده کارآفرینی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. padash@ut.ac.ir (نویسنده مسئول)
۲- گروه توسعه کارآفرینی، دانشکده کارآفرینی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. khodapanah@ut.ac.ir
۳- گروه مدیریت امور شهری، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران. mojtabababaei@ut.ac.ir

همه کشورهای جهان با معضل فقر روبه‌رو هستند (ورهین، نیوتن، وولف^۳، ۲۰۲۰). حتی در ثروتمندترین کشورهای جهان هم درصدی از مردم در فقر زندگی می‌کنند، اما میزان ابتلا به فقر در کشورهای مختلف متفاوت است (موریس، سانتوس، خاویر^۴، ۲۰۲۰). برای مثال، در سال ۲۰۱۸، ۱۴،۷ میلیون نفر در آنگولا؛ ۱۲،۴ میلیون نفر در اندونزی؛ ۱۰ میلیون نفر در ترکیه و ۰،۲ میلیون نفر در ایران، فقیر بوده و با روزی کمتر از دو دلار زندگی کرده‌اند (نوئما^۵، ۲۰۱۹). به همین دلیل، کاهش فقر، به یکی از موضوعات اصلی محققین علوم اجتماعی از اقتصاد و مالی گرفته تا مدیریت و کارآفرینی تبدیل شده است (موریس، سانتوس، خاویر، ۲۰۲۰) (بروتن و چن^۶، ۲۰۱۹). چرا که اکثر دانشمندان معتقد هستند که کاهش فقر در هر کشوری می‌تواند در بهبود زندگی مردم و رشد اقتصادی هر کشوری نقش ایفا نماید (تفرا^۷، ۲۰۱۳). توسعه کارآفرینی و کسب‌وکارهای خرد در چند دهه اخیر، یکی از مهم‌ترین و موفق‌ترین سیاست‌ها برای مبارزه با فقر بوده است. در واقع، کسب‌وکارهای کوچک و متوسط به عنوان ابزاری در راستای تسریع رشد اقتصادی و پیشرفت‌های اجتماعی - اقتصادی عمل کرده و نهایتاً به کاهش کلی فقر انجامیده است (دیبیر^۸، ۲۰۱۳، لینبرگ و کرای^۹، ۲۰۱۶). این نوع کسب‌وکارها در توسعه اشتغال اکثر کشورها، به ویژه کشورهای در حال توسعه که با نرخ بیکاری فزاینده دست و پنجه نرم می‌کنند نقش بزرگی را ایفا می‌نمایند. سازمان ملل متحد (۲۰۲۰)، کسب‌وکارهای کوچک را به دلیل سهم بزرگی که در اشتغال اقشار آسیب‌پذیر جامعه مانند زنان، جوانان و افراد فقیر دارند پیشران اصلی فقردایی در دنیا می‌داند (سازمان ملل متحد^{۱۰}، ۲۰۲۰). در این راستا، بررسی عوامل موثر بر توسعه این کسب‌وکارها و ارائه راهکارهای مطلوب، می‌تواند یکی از موضوعات مهم و کاربردی در حوزه تحقیق و پژوهش تلقی شود. بررسی‌ها نشان می‌دهد که یکی از مهم‌ترین چالش‌های منجر به شکست و عدم توسعه این نوع کسب‌وکارهای محدودیت در دسترسی به منابع مالی است و دولت‌ها و نهادهای مالی به منظور ترویج بهتر آن‌ها بایستی آشنایی کافی با نحوه تامین مالی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط داشته باشند (کومار، چاوان، لیم^{۱۱}، ۲۰۲۱). در واقع، روش‌های بسیاری وجود دارد که کارآفرینان با استفاده از آن‌ها می‌توانند کسب‌وکار خود را تامین مالی نمایند. برای مثال تامین مالی با اتکا به پس‌انداز شخصی؛ استفاده از ظرفیت مالی دوستان، خانواده و همکاران؛ بانک‌ها؛ شتاب دهنده‌ها؛ سرمایه‌گذاران فرشته؛ سرمایه‌گذاران خطر پذیر؛ وام‌دهی هم‌تا به هم‌تا (P2P)؛ و تامین سرمایه جمعی از جمله شناخته شده‌ترین سیستم‌های تامین مالی برای کسب‌وکارهای کوچک و متوسط است (رایت^{۱۲}، ۲۰۱۷).

در حالی که تامین مالی خرد تاریخچه نسبتاً کوتاهی دارد که به دهه ۱۹۷۰ باز می‌گردد، توجه

ارجحیت‌سنجی و تعیین روابط عوامل موثر بر تامین مالی.../پاداش، خدایانه و بابایی‌هزه‌جان

گسترده محققان، سیاست‌گذاران، شرکت‌ها و موسسات مالی در سراسر جهان را به خود جلب کرده است. تامین مالی خرد شامل خدمات متعددی از جمله وام‌های خرد، پس انداز خرد، بانک‌های خرد، حواله‌های خرد، ضمانت‌های خرد، نقل‌وانتقال پول و بیمه خرد است (آرمنداریز و موردوچ ۲۰۱۰).

تامین مالی خرد، از ایده ظاهراً بی‌اهمیت محمد یونس، استاد اقتصاد بنگلادشی که در دهه ۱۹۷۰ وام‌های کوچکی به روستاییان محلی می‌داد، شروع و بسیار فراتر از برنامه‌های آزمایشی در سال‌های اولیه‌اش گسترش یافت. با تأسیس بانک گرامین در بنگلادش، یونس به طور رسمی رویکرد تأمین مالی خرد را در سال ۱۹۷۶ نهادینه کرد و امروزه وجود ۹۱۶ موسسه مالی خرد (MFIs) با مجموع سبد وام‌های تقریبی ۱۲۴ میلیارد دلاری نشان‌دهنده رونق فراوان جنبش تامین مالی خرد است. MFIها در سال ۲۰۱۸ دارای ۱۴۰ میلیون وام‌گیرنده فعال در سراسر جهان بودند که ۸۰٪ از آنها زن و ۶۵٪ از آنها در مناطق روستایی ساکن بودند (بارومتر مالی خرد ۲۰۱۸).

نقش تامین مالی خرد در سیستم‌های مالی، چه جهانی و چه محلی، ارائه خدمات مالی و جریان مالی قابل توجهی برای جمعیت‌های به حاشیه رانده شده اقتصادی است که اغلب توسط بخش مالی رسمی نادیده گرفته می‌شوند (کورمانالیویا و همکاران، ۲۰۰۳).

با تکامل تامین مالی خرد در اقتصادهای در حال توسعه، افرادی که از سیستم‌های مالی متعارف حذف شده‌اند به جای اینکه مجبور باشند به خانواده و دوستان خود یا رباخواران مراجعه کنند امکان دسترسی به گزینه‌های جایگزین برای پس انداز و قرض گرفتن را پیدا می‌کنند. هم در اقتصادهای در حال توسعه و هم در اقتصادهای توسعه‌یافته، تامین مالی خرد جایگزینی برای خدمات مالی مرسوم محسوب می‌شود و نقش مهمی در تسهیل مشارکت مالی جمعیت‌های محروم ایفا می‌کند. در حالی که صندوق‌های ارائه دهنده تامین مالی خرد به عنوان بانکدار برای فقرا خدمت می‌کنند، با چالش‌های متعددی مانند کمبود وثیقه دارایی، عدم وجود شغل، جریان‌های درآمد نامنظم و محدودیت سابقه اعتباری مواجه هستند که منجر به انتخاب نامطلوب و مسائل مرتبط با مخاطره اخلاقی می‌شود (لانگت، ۲۰۰۷).

علیرغم وجود تحقیقات بین‌المللی متعدد، تاکنون روابط عوامل موثر بر تامین مالی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط در ایران (استان تهران) مورد بررسی و پژوهش قرار نگرفته است. در همین راستا، هدف اصلی این پژوهش، ارجحیت‌سنجی و تعیین روابط عوامل موثر بر تامین مالی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط است. از این رو؛ در بخش دوم پژوهش مبانی نظری و پیشینه تحقیق مورد بررسی قرار خواهد گرفت، در بخش سوم، روش تحقیق مورد بحث قرار خواهد گرفت و در بخش چهارم یافته‌های تحلیل گردیده و نهایتاً در بخش پنجم با نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد‌های سیاستی تحقیق را به پایان خواهیم رسانید.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

کسب و کارهای کوچک و متوسط

کسب و کارهای کوچک و متوسط نقش مهمی در توسعه اقتصادی بسیاری از کشورها ایفا می‌کنند. آن‌ها فرصت‌های شغلی فراوانی ایجاد کرده و کالاها و خدمات بسیاری را از طریق نوآوری به بازار ارائه می‌دهند، برای بسیاری از مردم منشا خلق ثروت بوده و محرک رونق اقتصادی ملی هستند که به بهبود پایه درآمد کشور کمک می‌کنند (قریشی و هرانی^{۱۳}، ۲۰۱۱؛ دهلیوایو و رادیپیر^{۱۴}، ۲۰۱۴).

شاخص‌های زیادی برای تعیین اندازه شرکت‌ها تاکنون ارائه شده است؛ (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۳) که تعداد کارکنان را می‌توان پر اقبال‌ترین این شاخص‌ها دانست (نیکونگولو و همکاران، ۲۰۱۰). البته میزان سرمایه‌گذاری و گردش مالی (عطاردیان، ۷۸:۱۳۸۷) حجم فروش و ظرفیت‌های تولیدی (قاسمی و علمی مقدم، ۱۳۸۸) نیز مفاهیمی هستند که در کنار تعداد کارکنان می‌توانند مقیاسی دقیق‌تر از اندازه یک شرکت به دست دهند. بر مبنای تعریف اتحادیه اروپا، شرکت‌های کوچک آنهایی هستند که تعداد کارکنان آنها کمتر از ۵۰ نفر و گردش مالی یا ترازنامه سالانه آنها کمتر از ده میلیون یورو و شرکت‌های متوسط شرکت‌های دارای پرسنل کمتر از ۲۵۰ نفر و گردش مالی سالانه کمتر از ۵۰ میلیون یا ترازنامه سالانه کمتر از ۴۳ میلیون یورو هستند (اتحادیه اروپا^{۱۵}، ۲۰۱۵). این در حالی است که در ایالات متحده آمریکا شرکت‌های دارای کمتر از ۵۰۰ کارمند را کوچک می‌انگارند. در ایران تعاریف متعددی از شرکت‌های کوچک و متوسط ارائه شده است. بر اساس تعریف وزارت صنعت معدن و تجارت و وزارت جهاد کشاورزی، بنگاه‌های کوچک و متوسط، واحدهای صنعتی و خدماتی هستند که کمتر از ۵۰ نفر پرسنل دارند. اداره آمار بانک مرکزی واحدهای با کمتر از ۱۰ نفر پرسنل را خرد، ۱۰ تا ۹۰ نفر پرسنل را کوچک، ۵۰ تا ۹۹ نفر پرسنل را متوسط و بیش از ۱۰۰ پرسنل را بزرگ می‌داند (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۴، ۸). این در حالی است که حسب شیوه‌نامه حمایت از صنایع کوچک و متوسط از منابع داخلی شرکت شهرک‌های صنعتی، واحد صنعتی کوچک به واحد صنعتی دارای پروانه بهره‌برداری از مراجع ذی‌صلاح با تعداد نیروی انسانی کمتر از ۵۰ نفر و واحد متوسط به واحد با تعداد نیروی انسانی بین ۵۰ تا ۱۵۰ نفر اطلاق می‌شود.

دسترسی به منابع مالی برای شکل‌گیری، رشد و بقای کسب و کارهای کوچک و متوسط بسیار مهم است. به گفته سینگ و واسدانی^{۱۶} (۲۰۱۶) منابع اولیه تامین مالی در اختیار کسب و کارهای کوچک و متوسط‌ها شامل وام بانکی و موسسات مالی غیربانکی هستند. البته، این نوع موسسات، به ندرت عهده‌دار تامین کامل کسب و کارهای کوچک و متوسط (به ویژه کسب و کارهای نوپا) می‌شوند. با توجه به ریسک

ارجحیت‌سنجی و تعیین روابط عوامل موثر بر تأمین مالی.../پاداش، خداپناه و بابایی‌هزه‌جان

بالای شکست کسب‌وکارهای کوچک و متوسط اکثر بانک‌ها از اعتماد به این نوع کسب‌وکار امتناع می‌جویند. گیتمن^{۱۷} (۲۰۰۳) رابطه بین نیازهای وثیقه و دسترسی به منابع مالی را مطالعه و رابطه مثبتی بین ناتوانی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط در تأمین وثیقه مورد نیاز و در نتیجه عدم بهره‌مندی از تسهیلات بانکی مشاهده نمود. کافمن^{۱۸} (۲۰۰۵) این موضوع را به ریسک اعتباری درک شده توسط کسب‌وکارهای کوچک و متوسط نسبت می‌دهد. اوباجی و اولوگو^{۱۹} (۲۰۱۴)، اظهار داشتند که بزرگترین مانع برای دسترسی بنگاه‌های کوچک و متوسط به منابع مالی، وثیقه‌هایی است که باید در مقابل درخواست وام متعهد شود. این الزام به عنوان محدودیتی برای تشکیل کسب‌وکارهای جدید و توسعه شرکت‌های کوچک و متوسط موجود تلقی می‌شود. گانگاتا و ماتاویر^{۲۰} (۲۰۱۳) به بررسی چالش‌های پیش‌روی شرکت‌های کوچک و متوسط در زمینه دسترسی به منابع مالی پرداختند و نتیجه گرفتند که شرکت‌های کوچک و متوسط معمولاً در اخذ وام از موسسات مالی ناموفق هستند زیرا شرایط اعتباری که شامل الزامات وثیقه‌ای است را برآورده نمی‌کنند. اتمسی^{۲۱} (۲۰۱۷) در مطالعه خود بیان نمود که عدم وجود دارایی‌های ملموس تأمین‌کننده امنیت هنگام درخواست وام، و چارچوب قانونی و نظارتی نامناسب از عوامل اصلی ناکامی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط در تأمین سرمایه مورد نیاز محسوب می‌شوند.

علیرغم موارد فوق‌الذکر، رشد و بقای کسب‌وکارهای کوچک و متوسط بستگی زیادی به سهولت دسترسی آنها به منابع مالی در قالب وام از بانکها و سایر منابع جایگزین دارد. در بسیاری از کشورها، به طور کلی مشاهده شده است که عدم دسترسی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط به منابع مالی تاثیر منفی بر عملکرد و رشد کسب‌وکارها دارد. کمبود اطلاعات می‌تواند یک محدودیت عمده در دسترسی به تأمین مالی توسط کسب‌وکارهای کوچک و متوسط باشد، در این رابطه؛ ابی^{۲۲} (۲۰۱۴)، معتقد است، محدودیت در دسترسی به منابع مالی توسط کسب‌وکارهای کوچک و متوسط می‌تواند ناشی از عدم تقارن اطلاعاتی باشد. این معمولاً زمانی رخ می‌دهد که یک طرف معامله احتمالی، اطلاعات کمی در مورد طرف دیگر داشته باشد. دیلویو و رادپیر^{۲۳} (۲۰۱۴)، عدم دسترسی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط به منابع مالی را ناشی از عدم درک صحیح بانک‌ها از نیازهای کسب‌وکارهای کوچک و متوسط، رفتار نامطلوب بررسی ریسک توسط بانک‌ها، روش‌های اداری دست و پاگیر و نرخ‌های بالای وام دهی می‌دانند.

به زعم زیوری، محمدی و انوری (۱۳۹۹)، دسترسی کافی و مناسب به منابع مالی در توسعه فعالیت‌های کارآفرینی و بنگاه‌های کوچک و متوسط (SME) سهم تعیین‌کننده ای ایفا می‌کند. واقعیت این است که با وجود نظریه‌های گوناگون در خصوص تأثیر عوامل مؤثر در دسترسی به تأمین مالی، هنوز دیدگاه جامعی درباره تأثیر عوامل مؤثر در دسترسی به تأمین مالی وجود ندارد. نویسندگان در پی شناسایی

فصلنامه مدیریت کسب و کار نوآورانه / دوره ۱۵ / شماره ۶۰ / زمستان ۱۴۰۲

عوامل مؤثر در دسترسی به تأمین مالی فعالیت‌های کارآفرینانه برآمدند. به این منظور، با مروری بر ۱۳۹ مقاله (فارسی و انگلیسی) دریافتند که عوامل موثر خارجی عبارتند از: تمرکز در بخش بانکی، توسعه مالی، شرایط وام دهی (نرخ بهره، وثیقه و دوره بازپرداخت)، بی‌ثباتی اقتصاد کلان، فساد، موقعیت جغرافیایی بنگاه و فقدان تقارن اطلاعات. عوامل داخلی نیز شامل ویژگی‌های کارآفرینان (سن، جنسیت، تحصیلات، شبکه کارآفرینان و تجربه)، ویژگی‌های بنگاه (عمر و سابقه بنگاه، اندازه بنگاه، نوع بنگاه و دارایی‌های ملموس) و روش‌های مدیریت مالی بنگاه (اطلاعات مالی، طرح کسب‌وکار، بودجه بندی سرمایه‌ای و مدیریت سرمایه در گردش) می‌شوند (زیوری و همکاران، ۱۳۹۹، ۱).

چیلیمبو^{۲۴} (۲۰۲۱)، طی مطالعه‌ای برخی از عوامل مؤثر بر دسترسی شرکت‌های کوچک و متوسط (SMEs) به منابع مالی را به منظور درک بیشتر محدودیت‌های پیش روی SMEها در دسترسی به منابع مالی در لوزاکا انجام دادند. هدف این مطالعه دستیابی به اهداف همچون: بررسی میزان تأثیر الزامات وثیقه بر دسترسی SMEها به منابع مالی، بررسی میزان تأثیر نرخ بهره بر دسترسی SMEها به منابع مالی و بررسی میزان تأثیر عوامل دیگر بر دسترسی SMEها به تأمین مالی بود. در این پژوهش از روش ترکیبی (روش تحقیق کیفی و کمی) برای دستیابی به یافته‌های پژوهش استفاده شد. یافته‌ها؛ یک همبستگی مثبت بین فقدان دارایی‌های وثیقه و رد اعتبار ($r = 0/727$) و متغیرهای نرخ بهره ($0/202$) را نشان داد. طبق یافته‌ها؛ SMEها بایستی از ابزارهای عملی و غیر متعارف منابع مالی جایگزین، با توجه به چالش‌های پیش روی منابع مالی سنتی استفاده کنند. سرمایه‌گذاری جمعی نیز به دلیل اینکه به اشکال مختلف ارائه می‌شود، توصیه شده است. به طور خاص، نوعی از سرمایه‌گذاری جمعی به نام "بانکداری روستا" می‌تواند توسط SMEها مورد استفاده قرار گیرد. این مطالعه همچنین مشارکت گروهی SMEها را به منظور ایجاد توده بحرانی برای عملیات خود و به منظور برخورداری آنها از صرفه-جویی در مقیاس برای کسب‌وکار خود توصیه می‌کند. علاوه بر موارد فوق، شرکت‌های کوچک و متوسط تشویق به ارتقا نگهداری سوابق تجاری خود مانند جریان‌های نقدی و صورت‌های درآمد شدند تا بتوانند منابع مالی بالقوه مانند سرمایه‌گذاران سرمایه‌گذاری خطرپذیر و/یا سرمایه‌گذاران فرشته را جذب کنند (چیلیمبو، ۲۰۲۱، ۱۴۱).

رشد رو به کاهش کسب‌وکارهای کوچک و میزان شکست آنها در آفریقای جنوبی ناشی از تأمین مالی ضعیف است. سومی و اولارواجو^{۲۵} (۲۰۲۱)، عوامل مؤثر بر پایداری مالی شرکت‌های کوچک و متوسط در آفریقای جنوبی را بررسی کردند. تجزیه و تحلیل بر اساس داده‌های جمع‌آوری شده از ۳۰۴ پاسخ‌دهنده بود که مالکان و/یا مدیران شرکت‌های ساخت‌وساز کوچک و متوسط، تولیدی، خرده‌فروشی و کشاورزی را

ارجحیت‌سنجی و تعیین روابط عوامل موثر بر تامین مالی.../پاداش، خدایانه و بابایی هزه جان

شامل می‌شد. یافته‌ها نشان دادند که آگاهی مالی، بودجه‌بندی، مهارت‌های حسابداری و دسترسی به منابع مالی بر پایداری مالی شرکت‌های کوچک و متوسط با تمامی متغیرها به ترتیب دارای مقادیر احتمال ۰,۰۰۵ تأثیر مثبت و معناداری هستند. از بین تمامی متغیرهای مورد بررسی، بودجه بندی و دسترسی به منابع مالی به ترتیب با ۰,۴۲۵ و ۰,۳۷۳ بیشترین مقدار مطلق را دارند. بنابراین نتیجه‌گیری شد که باید کارگاه‌ها، آموزش‌ها و سمینارهایی برای ارتقای سواد مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط برگزار شود. که توانایی مالک را برای به‌کارگیری مهارت‌های حسابداری و بودجه بهبود می‌بخشد و آنها در معرض رعایت معیارها و شرایط وام از طرف موسسات مالی قرار می‌گیرند. همچنین، باید بودجه کافی برای آموزش منظم و توسعه صاحبان مشاغل کوچک با استفاده از خدمات کارشناسان مالی اختصاص داده شود (سومی و اولارواجو، ۲۰۲۱، ۱۳).

عوامل موثر بر دسترسی به تامین مالی

تجربه مدیریتی

طبق گفته زاروک و همکاران^{۲۶} (۲۰۱۳)، تجربه مدیریتی را می‌توان به عنوان دوره زمانی توصیف کرد که مدیران شرکت‌های کوچک و متوسط با در کسب و کارهای مشابه خدمت کرده و با مجموعه وظایف و مسئولیت‌های خود و سایر افراد آشنا هستند. وجود تیم مدیریتی قوی و با سوابق روشن می‌تواند به کسب و کارهای کوچک و متوسط کمک کنند تا راحت‌تر از آنهایی که سوابق ضعیفی دارند به منابع مالی دسترسی پیدا کنند. طبق نظر ایساگا^{۲۷} (۲۰۱۵)، تجارب قبلی مدیریت کسب و کار، در کنار آموزش تعدادی از مهارت‌های مورد نیاز برای شناخت و عمل به فرصت‌های تجاری، به کسب و کارها کمک می‌کند تا عملکرد خود را از ابعاد مختلف بهبود دهند. طبق نظر نزیله و پلیسیر^{۲۸} (۲۰۱۳)، کارآفرینانی که برای سال‌های متمادی در کسب و کاری فعال بوده‌اند، مهارت‌ها و تجربیات کافی برای جلوگیری از مشکلات دسترسی به تامین مالی در کسب و کارهای کوچک و متوسط را خواهد داشت.

سواد مالی مالکان و مدیران کسب و کار

بررسی‌های صورت گرفته از سوی محققان و نهادهای بین‌المللی فعال در حوزه تامین مالی حکایت از آن دارد که سواد مالی یکی از حیاتی‌ترین شاخص‌های دسترسی به تامین مالی می‌باشد. سواد مالی می‌تواند بر تصمیمات مختلف وام و سرمایه‌گذاری تأثیر بگذارد هریسون (۲۰۱۶). آدوماکو و دانسو^{۲۸} (۲۰۱۴) استدلال می‌کنند که سواد مالی که از طریق درک گزارشگری مالی و درک نسبت‌های مالی آشکار می‌شود منجر به فرآیند تصمیم‌گیری بهتر می‌شود و کارآفرینان می‌توانند به راحتی به امور

فصلنامه مدیریت کسب و کار نوآورانه / دوره ۱۵ / شماره ۶۰ / زمستان ۱۴۰۲

مالی دسترسی داشته باشند. سواد مالی تأثیر مثبتی بر توانایی کسب و کارهای کوچک و متوسط در بازپرداخت وام‌هایشان دارد (موتگی^{۲۹} و همکاران، ۲۰۱۵).

طرح کسب و کار

طرح کسب و کار دربردارنده تنظیم اهداف یک شرکت است که در آن استراتژی برای دستیابی به این اهداف ترسیم می‌شود (زاروکت آل، ۲۰۱۳). یک طرح کسب و کار خوب به کسب و کار کوچک و متوسط کمک می‌کند تا منابع مالی را از بانک‌ها، فرشتگان کسب و کار و سرمایه خطر پذیر دریافت کنند. طرح‌های کسب و کار مبتنی بر پیش بینی‌های دقیق و واقعی، می‌تواند شکست‌های مدیریت مالی را کاهش داده و بهره‌وری و سودآوری را برای بنگاه اقتصادی به ارمغان آورد. بنابراین، داشتن یک طرح کسب و کار مؤثر یکی از عوامل مؤثر در موفقیت مدیریت مالی است.

ویژگی‌های بنگاه‌ها و صاحبان بنگاه‌ها

در تحقیق آدوماکو و همکاران (۲۰۱۵)، عواملی مانند اندازه شرکت، سن شرکت، صنعت، سن مدیر، سواد، سابقه کار و جنسیت می‌توانند تفاوت رشد شرکت را در سطح دسترسی به تامین را تحت تاثیر قرار دهند. این عوامل تاثیر مستقیم بر سطح دسترسی بر تامین مالی در کسب و کارهای کوچک و متوسط دارد. همچنین؛ لنگویتون و اوسانو^{۳۰} (۲۰۱۶)، استدلال می‌کنند که در دسترس بودن وثیقه، سن کسب و کار، صنعت، نوع کسب و کار، سن مالک یا مدیر، مذهب مالک یا مدیر و اندازه کسب و کار تعیین کننده‌های اصلی در رابطه با دسترسی آن‌ها به اعتبارات است.

روش شناسی تحقیق

در گام نخست این پژوهش با مرور ادبیات پژوهش و استفاده از استراتژی تحلیل محتوای تلخیصی، مهم‌ترین عوامل مؤثر بر انتخاب شیوه‌های تامین مالی کسب و کارهای کوچک و متوسط پرداخته شد و سپس روش تحلیل سلسله مراتبی جهت وزن‌دهی به معیارها و زیرمعیارهای موجود مورد استفاده قرار گرفت. برای این منظور ۱۸۵ نفر از متخصصان کلیدی و مدیران کسب و کارهای کوچک و متوسط فعال در کشور براساس تجربه عملی و تحصیلات آکادمیک مرتبط شناسایی شدند. در ادامه مقایسه زوجی توسط افراد حاضر در فرایند انجام تحقیق انجام گردید و نهایی با بهره‌گیری از روش کنگ و لیو^{۳۱} (۲۰۰۵) به محاسبه اعداد فازی در FAHP پرداخته شد. در بخش دوم از رویکردی ترکیبی با تمرکز بر میک‌مک و پنل خبرگان استفاده گردید.

ارجحیت‌سنجی و تعیین روابط عوامل مؤثر بر تامین مالی.../پاداش، خدایانه و بابایی هزه جان

پرسش‌های پژوهش

مهم‌ترین عوامل مؤثر بر انتخاب شیوه‌های تامین مالی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط در استان تهران چیست؟

کدام یک از عوامل شناسایی شده از تاثیر بیشتری برخوردار هستند؟

روابط عوامل مؤثر بر تامین مالی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط در ایران (استان تهران) چگونه است؟

یافته‌های پژوهش

ماتریس مقایسه فازی و اهمیت وزنی عوامل مؤثر بر انتخاب شیوه تامین مالی در ایران در جدول یک ارائه شده است.

جدول ۱- وزن‌ها و نرخ ناسازگاری معیارها و زیرمعیارها (منبع: یافته‌های تحقیق)

معیار	وزن معیارها	زیرمعیارها	وزن زیرمعیارها	وزن نهایی	CR زیرمعیار	CR معیار
عوامل کلان اقتصادی سیاسی کشور (C1)	۰/۳۸۱	سیاست های مالی دولت (C1)	۰/۳۵۱	۰/۰۸۲		
		وجود محدودیت های شرعی و قانونی (C2)	۰/۱۵۷	۰/۱۰۴	۰/۰۰۱	۰/۰۰۲
		سیاست های پولی بانک مرکزی (C3)	۰/۲۸۵	۰/۱۴۸		
		سیاست های نظارتی سازمان بورس (C4)	۰/۲۱۱	۰/۰۵۹		
عوامل مرتبط به تامین کننده (C2)	۰/۲۸۶	بازده مورد انتظار سرمایه گذاری (C5)	۰/۳۳۱	۰/۱۳۴		
		افق زمانی تامین مالی (C6)	۰/۲۲۸	۰/۰۷۸	۰/۰۰۱	۰/۰۴
		حجم تامین مالی (C7)	۰/۱۸۸	۰/۱۳۱		
		سطح ریسک پذیری (C8)	۰/۱۶۵	۰/۰۸۰		
عوامل مرتبط به تامین شونده (C3)	۰/۱۹۵	محدودیت های مربوط به (محل) استفاده از وجوه ابزار مالی (C9)	۰/۲۱۷	۰/۰۸۴		
		جذابیت ابزار تامین مالی (C10)	۰/۱۴۹	۰/۰۴۶		
		سازوکار تقسیم سود مربوط به ابزار مالی (C11)	۰/۲۵۱	۰/۰۷۸	۰/۰۰۱	۰/۰۱
		ریسکهای مرتبط با ابزار (C12)	۰/۲۰۴	۰/۰۴۷		
		هزینه فرآیند تامین مالی (C13)	۰/۲۸۶	۰/۰۷۲		
		ساختار بهینه سرمایه (C14)	۰/۱۹۲	۰/۰۴۵		
وضعیت اعتباری شرکت (C15)	۰/۱۷۷	۰/۰۴۲				

بر اساس روش میک‌مک، ۱۵ شاخص در شش حوزه به عنوان شاخص‌های مؤثر بر انتخاب شیوه تامین مالی شناسایی شده و با روش تحلیل اثرات متقابل/ساختاری با نرم افزار MICMAC برای استخراج

فصلنامه مدیریت کسب و کار نوآورانه / دوره ۱۵ / شماره ۶۰ / زمستان ۱۴۰۲

عوامل اصلی تأثیرگذار بر وضعیت آینده محیط مورد مطالعه، تحلیل شدند. از مجموع ۱۲۵۷ رابطه قابل ارزیابی در این ماتریس، ۱۲۴۵ رابطه عدد صفر، ۱۴۲ رابطه عدد یک، ۱۰۳ رابطه عدد دو، ۱۲ رابطه عدد سه بوده است. از طرف دیگر مطابق با ادبیات آماری، این شاخص و با توجه به چرخش (۲ بار چرخش) از سطح قابل قبولی برخوردار بوده و دارای بهینه‌شدگی کامل (۱۰۰٪) است که نشان دهنده روایی قابل قبول می‌باشد.

برای تحلیل تأثیرات متغیرها، هر کدام از روابط متغیرها توسط نرم افزار MICMAC سنجیده شده و با توجه به جدول ۲ میزان و درجه تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرها بر یکدیگر به دست آمده است. به دلیل این که شیوه توزیع و پراکنش متغیرهای مؤثر مؤثر در انتخاب شیوه تامین مالی در صفحه پراکندگی، حاکی از ناپایداری سیستم می‌باشد، پنج دسته (عوامل تأثیرگذار، عوامل دو وجهی، عوامل تنظیمی، عوامل تأثیرپذیر و عوامل مستقل) قابل شناسایی هستند که در جدول ۲ تشریح شده‌اند.

جدول ۲- میزان تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم شاخص‌ها و متغیرها بر یکدیگر

اثرات غیر مستقیم		اثرات مستقیم			شاخص				
تأثیرگذاری شاخص	تأثیرپذیری	تأثیرگذاری متغیر	تأثیرگذاری شاخص	تأثیرپذیری			تأثیرگذاری متغیر		
	۴۷۵۱۴		۶۶۵۶۵		۵۲	۸۳	(C1)	عوامل کلان اقتصادی سیاسی کشور	
	۴۴۲۳۵		۶۳۵۵۵		۴۸	۸۱	(C2)		
۲۵۶۲۸۴	۴۱۰۲۵	۴۹۴۵۷۸	۴۶۲۴۲	۱۳۸	۵۱	۲۰۵	۵۹		(C3)
	۳۸۱۲۴		۳۷۰۸۵		۴۶		۶۴		(C4)
	۳۲۴۱۵		۳۹۴۱۲		۶۲		۵۵	(C5)	عوامل مرتبط به تامین کننده (C2)
	۳۲۶۵۲		۵۵۱۰۲		۵۸		۸۲	(C6)	
۱۳۴۵۲۶	۳۳۳۹۳	۲۲۳۲۴۱	۳۵۴۱۲	۲۴۴	۵۶	۲۷۴	۴۰	(C7)	
	۲۹۴۴۲		۵۱۰۰۷		۵۹		۶۶	(C8)	
	۳۶۴۱۲		۴۱۰۲۳		۴۳		۶۹	(C9)	عوامل مرتبط به تامین شونده (C3)
	۳۱۲۴۰		۶۴۱۲۳		۳۷		۷۱	(C10)	
۲۳۷۴۱۲	۲۸۶۵۱	۳۰۳۵۴۱	۳۸۰۱۲	۲۱۷	۴۵	۲۹۲	۱۱	(C11)	
	۳۶۵۲۱		۶۶۰۱۲		۴۱		۸۲	(C12)	
							۱۴	(C13)	
							۷۱	(C14)	
	۴۵۱۲۱		۶۵۴۲۳		۵۵		۷۴	(C15)	

ارجحیت‌سنجی و تعیین روابط عوامل موثر بر تامین مالی.../پاداش، خدایانه و بابایی هزه جان

در مجموع، متغیرها دارای دو نوع تأثیر مستقیم و غیرمستقیم هستند که در ادامه به آن پرداخته می‌شود در تحلیل صفحه پراکندگی متغیرها میتوان 5 دسته از متغیرها را در سیستم شناسایی کرد. متغیرهای تأثیرگذار؛ متغیرهای ریسک؛ متغیرهای ثانویه؛ متغیرهای مستقل؛ متغیرهای تنظیمی. این متغیرها در شکل ۱ و جدول ۴ نشان داده شد. متغیرهای ریسک در این شکل، همان عوامل کلیدی موفقیت هستند. تحلیل متغیرهای این شکل از نظر اعمال شرایط و تعیین ناسازگارها و حذف متغیرهای غیر مؤثر، توسط نرم افزار میک‌مک انجام شد. با توجه به شناسایی سیستم به عنوان سیستم ناپایدار، وجود عوامل تأثیرگذار با درجه ی بالا در منتهی‌الیه نمودار در سمت شمال غربی، بعید به نظر میرسد؛ زیرا این محل، بیشتر درسیستم های پایدار دارای متغیراست.

تنها متغیر توسعه فناوری اطلاعات که دارای تأثیرگذاری بالایی است، در این ناحیه قرار دارد. از مجموع ۱۵ متغیر ۵ متغیر جزء متغیرهای ریسک هستند و شامل حجم تامین مالی، ساختار بهینه سرمایه، هزینه فرآیند تأمین مالی، جذابیت ابزار تأمین مالی، وضعیت اعتباری شرکت که ظرفیت بالای برای تبدیل شدن به متغیرهای کلیدی و بازیگران اثرگذار را دارند و به دلیل شرایط ناپدارشان پتانسیل تبدیل به نقطه انفعال را دارند. متغیرهای تأثیرگذار نقشه پراکنش گویای آن است که سه متغیر سیاست‌های مالی دولت، سیاست‌های پولی بانک مرکزی، افق زمانی تامین مالی در آن دسته بندی شده است و به عنوان بحرانی‌ترین شاخص‌ها وضعیت سیستم و تغییرات آن وابسته با آن‌ها می باشد. متغیرهای دوجهی، ۵ شاخص سیاست های نظارتی سازمان بورس، ریسک‌های مرتبط با ابزار، بازده مورد انتظار، سازوکار تقسیم سود مربوط به ابزار مالی، سطح ریسک‌پذیری جز متغیرهای دو وجهی دسته بندی شده است.

جدول ۳- نحوه توزیع متغیرها بر اساس طبقه‌بندی آنها(منبع: یافته‌های تحقیق)

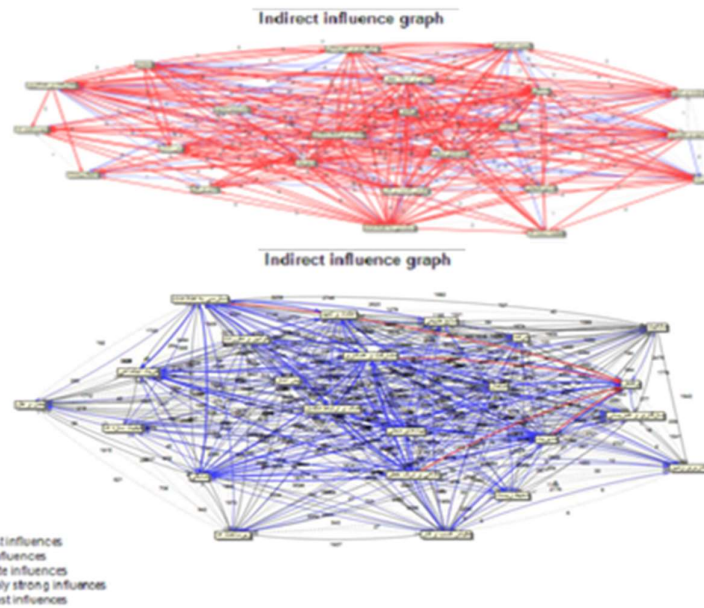
طبقه بندی	شاخص
عوامل تأثیرگذار	سیاس های مالی دولت،سیاس های پولی بانک مرکزی، افق زمانی تامین مالی
عوامل دو وجهی	سیاست‌های نظارتی سازمان بورس، ریسک‌های مرتبط با ابزار، بازده مورد انتظار، سازوکار تقسیم سود مربوط به ابزار مالی، سطح ریسک پذیری
عوامل تأثیرپذیر	حجم تامین مالی، ساختار بهینه سرمایه، هزینه فرآیند تأمین مالی، جذابیت ابزار تأمین مالی،وضعیت اعتباری شرکت
عوامل مستقل	محدودیت های مربوط به(محل) استفاده از وجوه ابزار مالی، وجود محدودیت های شرعی و قانونی

انتخاب نهایی عوامل کلیدی موثر در انتخاب شیوه تامین مالی ۶ عامل اصلی به عنوان عوامل کلیدی مؤثر انتخاب شده‌اند که همه شش عامل در هر دو روش مستقیم و غیرمستقیم تکرار شده‌اند. ۶ عامل تأثیرگذار مهم از میان ۱۵ عامل مورد بررسی در روش مستقیم و غیرمستقیم به شرح جدول ۴ هستند.

جدول ۴- عوامل کلیدی مؤثر در انتخاب شیوه تامین مالی در کسب و کارهای کوچک و متوسط (منبع: یافته‌های تحقیق)

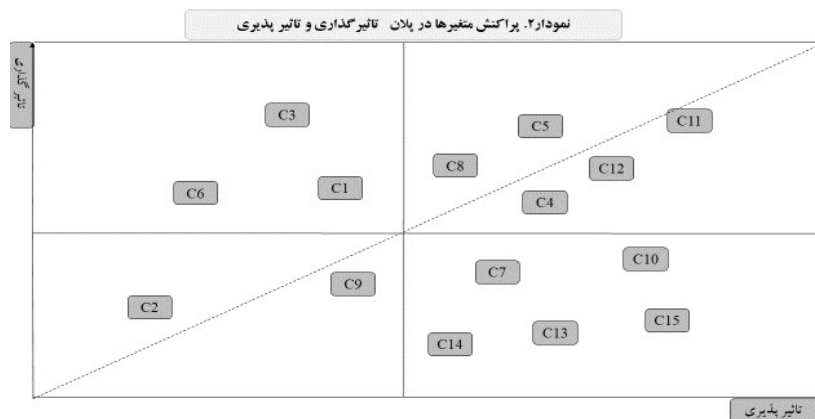
اثرات غیرمستقیم		اثرات مستقیم		شاخص
تأثیرگذاری غیرمستقیم	تأثیرگذاری مستقیم	تأثیرگذاری غیرمستقیم	تأثیرگذاری مستقیم	
۱	۱	۴۳۰	۳۴۴	سیاست های مالی دولت
۴	۲	۳۳۸	۳۶۴	سیاست های پولی بانک مرکزی
۲	۳	۳۵۱	۳۴۵	هزینه فرآیند تامین مالی
۸	۴	۲۸۹	۳۳۴	سطح ریسک پذیری
۳	۵	۳۴۱	۳۳۴	حجم تامین مالی
۶	۶	۳۰۵	۳۳۱	افق زمانی تامین مالی

طبق جدول ۴، ۶ عامل کلیدی مؤثر بر وضعیت پایداری استخراج شده است از جمله سیاست‌های مالی دولت سیاست های پولی بانک مرکزی هزینه فرآیند تامین مالی از مهمترین عامل ها می باشند.

نمودار ۱. اثرات مستقیم و اثرات غیرمستقیم متغیرها از شدت قوی تا خیلی ضعیف

ارجحیت‌سنجی و تعیین روابط عوامل موثر بر تامین مالی.../پاداش، خدایانه و بابایی هزه جان

نتیجه گیری و بحث

تحقیق حاضر به بررسی شاخص‌های موثر بر تامین مالی کسب و کارهای کوچک و متوسط در ایران پرداخت. یافته‌ها این پژوهش نشان می‌دهد که تامین مالی در ایران متأثر از سه عامل کلی یعنی عوامل مرتبط با تامین مالی شونده، عوامل مرتبط با تامین مالی شونده و عوامل مرتبط با عوامل کلان اقتصادی سیاسی است. در بین عوامل کلی، عوامل کلان اقتصادی سیاسی با داشتن شاخص وزن ۰,۳۸۱ اولویت اول را دارد. یعنی اینکه این عامل بیشترین سهم را در تعیین شیوه تامین مالی کسب و کارهای کوچک و متوسط دارد. عوامل مربوط به منبع تامین مالی کننده با وزن ۰,۲۸۱ در اولویت بعدی قرار دارد. عوامل مربوط به منبع تامین مالی شونده در اولویت بعدی قرار می‌گیرد. در بین عوامل مرتبط با عوامل کلان اقتصادی سیاسی که اولویت اول عوامل کلی است، عامل سیاست‌های مالی دولت بیشترین اهمیت را دارد. دیگر زیرمعیارهای این عامل کلی عبارتند از: سیاست‌های - پولی بانک مرکزی، سیاست‌های نظارتی سازمان بورس و وجود محدودیت‌های شرعی قانونی. در زیرمعیارهای عوامل مرتبط با تامین مالی کننده که مهم‌ترین عامل کلی است، عامل بازده مورد انتظار بیشترین اثر را دارد و عوامل دیگر مرتبط با تامین مالی کننده به ترتیب اهمیت عبارتند از: افق زمانی تامین مالی، حجم تامین مالی و سطح ریسک‌پذیری. در مورد عوامل مرتبط با تامین مالی شونده که در اولویت سوم عوامل کلی قرار دارد، عامل هزینه فرایند تامین مالی مهم‌ترین تاثیر را دارد. عوامل دیگر به ترتیب اولویت عبارتند از: سازوکار تقسیم سود مربوط به ابزار مالی، محدودیت‌های مربوط به (محل) استفاده از وجوه ابزار مالی، ریسک‌های ابزار مالی، ساختار بهینه سرمایه و نیز وضعیت اعتباری شرکت.

آنچه از وضعیت صفحه پراکندگی عوامل موثر در انتخاب شیوه تامین مالی می‌توان فهمید، وضعیت ناپایداری سیستم است. بیشتر متغیرها در اطراف محور قطری صفحه پراکنده‌اند. به غیر از چند عامل محدود که نشان می‌دهند دارای تأثیرگذاری بالایی در سیستم هستند، بقیه متغیرها از وضعیت تقریباً مشابهی نسبت به همدیگر برخوردارند. بنابراین ۴ دسته عوامل تأثیرگذار، عوامل دو وجهی، عوامل تأثیرپذیر و عوامل مستقل قابل شناسایی هستند که در این بین عوامل تأثیر گذار شامل سیاست‌های مالی دولت، سیاست‌های پولی بانک مرکزی، افق زمانی تامین مالی است که به عنوان مولفه‌های تأثیرگذار بر دیگر جنبه‌های انتخاب شیوه تامین مالی در کسب و کارهای کوچک و متوسط نقش مهم‌تری برعهده دارند. در نهایت از میان ۱۵ عامل یاد شده، در نتیجه تحلیل‌های ماتریس و ارزیابی پلان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری عوامل کلیدی با روشهای مستقیم و غیرمستقیم، تعداد ۶ عامل کلیدی از جمله درآمد سیاست‌های مالی دولت، سیاست‌های پولی بانک مرکزی، هزینه فرآیند تأمین مالی، سطح ریسک‌پذیری و حجم تامین مالی افق زمانی تامین مالی انتخاب شدند در این میان معیارهای هم چون حجم تامین مالی، ساختار بهینه سرمایه، هزینه فرآیند تأمین مالی، جذابیت ابزار تأمین مالی، وضعیت اعتباری شرکت به عنوان معیارهای تأثیرپذیر در فضای تامین مالی کسب و کارهای کوچک و متوسط نقش ایفا می‌کنند به طوری که این معیارها در یک کسب و کارهای کوچک و متوسط از دیگر معیارها از جمله معیارهای تأثیر گذار و دو وجهی تأثیرپذیر هستند پس در انتخاب شیوه تامین مالی روابط بین مولفه‌های تأثیرگذار و تأثیرپذیر را باید مد نظر قرار داد.

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که تامین مالی خرد، نقش مهمی را در مقابله با مسائل سیاسی و اقتصادی جوامع از جمله کاهش فقر و بهبود فرصت‌ها برای گروه‌های به حاشیه رانده شده و از نظر اقتصادی محروم ایفا می‌کند. لذا بایستی حداقل دو کارکرد مجزا برای سیستم‌های تامین مالی خرد در نظر گرفت. (۱) تضمین ثبات مالی و (۲) دستیابی به اهداف مأموریت. موفقیت صندوق‌های تامین مالی در دستیابی به این مأموریت دوگانه به سیستم‌های حقوقی داخلی بستگی دارد، و بنابراین برای سیاست-گذاران ضروری است که ماهیت دوگانه نتایج تامین نهادهای مالی خرد را تشخیص دهند.

با توجه به نتایج تحقیق پیشنهاد می‌گردد با بهبود قوانین و نظام گزارشگری دارایی‌های فکری، تسهیل اوراق بهادارسازی دارایی‌های نامشهود و ارائه ابزارهای متنوع از طریق اصلاح قوانین مالکیت فکری و استانداردهای ارزشگذاری این نوع دارایی نامشهود، بازنگری سیاست‌ها و فرایندهای مالی - حمایتی دولت و نهادها از کسب و کارهای کوچک و متوسط و واگذاری فرایند تخصیص منابع مالی به نهادهای مالی، ایجاد شبکه‌های اجتماعی ساختاریافته کارآفرینی، توسعه نظام رتبه‌بندی اعتباری و اعتبارسنجی

ارجحیت‌سنجی و تعیین روابط عوامل موثر بر تامین مالی.../پاداش، خداپناه و بابایی‌هزه‌جان

اشخاص حقیقی، استفاده از فناوری اطلاعات در جذب منابع مالی، بهبود ادغام و تملیک، بهبود شفافیت و جلوگیری از رشوه‌خواری-رانت و تسهیل شرایط تأسیس و انحلال شرکت‌ها، فرایند تأمین مالی کارآفرینی در کشور تسهیل تا امکان رشد اقتصادی از محل توسعه کارآفرینی فراهم شود. بهتر است برای تسهیل و بهبود فرآیند تامین مالی در ایران کسب‌وکارهای کوچک و متوسط از بین مولفه‌های تاثیرگذار بر تامین مالی از جمله تسهیل و اثربخش‌تر نمودن سیاست‌های مالی و اقتصادی دولت و بانک مرکزی را در اولویت قرار دهند. همچنین به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌شود که این عوامل و دیگر عوامل تاثیرگذار بر تامین مالی کسب و کارهای کوچک و متوسط را در سایر استان‌های کشور با توجه به پتانسیل هر کدام و ویژگی‌های فرهنگی اجتماعی مدنظر قرار دهند و نتایج حاصل را با نتایج این پژوهش مقایسه کنند. همچنین از آنجایی که هر پژوهشی با محدودیت‌هایی مواجه است این پژوهش مانند سایر پژوهش‌ها دارای محدودیت‌هایی می‌باشد که از جمله محدودیت‌های آن میتوان به عدم دسترسی به تمامی کسب و کارها در سطح استان تهران و همچنین عدم دریافت تمامی پرسشنامه‌های ارسال شده اشاره کرد.

منابع

- ۱) سلامی، سید رضا؛ رضانی، هادی؛ صدیقی گاریز، سیما؛ جمالی، احمد (۱۳۹۰). «انتخاب روش مناسب سرمایه گذاری خارجی با به کارگیری تکنیک های تصمیم گیری چند معیاره در صنایع پالایش نفت. جمهوری اسلامی ایران»، مطالعات مدیریت صنعتی، ۹(۲۳): ۷۱-۹۶.
- ۲) کریمی، آصف؛ بوذرجمهری، شهریار (۱۳۹۲). «تحلیل سازوکارهای تأمین مالی کسب و کارهای کوچک ومتوسط»، توسعه کارآفرینی، ۷(۳): ۴۶۷-۴۸۶.
- ۳) کریم زاده، مصطفی؛ نوروزی، محمد؛ نادم، مسعود (۱۳۹۲). «بررسی تأثیر منابع تأمین مالی و میزان تمرکز سهام داران بر واکنش بازار بورس تهران به سودهای گزارش شده شرکتها»، اقتصاد پولی و مالی، ۲۰(۵): ۱۱۷-۱۳۴.
- 4) Aabi, M. (2014). The pecking order theory and SMEs financing: Insight into the Mediterranean area and a study in the Moroccan context. *International Journal of Euro-Mediterranean Studies*, 7(2), 189-206.
- 5) Adomako and Danso (2014), 'Financial Literacy and Firm performance: The moderating role of financial capital availability and resource flexibility', *International Journal of Management & Organizational Studies*, Volume 3, Issue 4, 1-15
- 6) Adomako et al. (2015), 'The moderating influence of financial literacy on the relationship between access to finance and firm growth in Ghana', *Venture Capital*
- 7) Ahmad, A. (2020). From Small Is Beautiful to The Fortune at the Bottom of the Pyramid: Management "As If People Mattered". In *Paradigm Shift in Management Philosophy* (pp. 1-11). Palgrave Macmillan, Cham.
- 8) Ahmadi, R., & Zaraii Zavaraki, E. (2016). Evaluation of the current status technological competence of student teachers according to UNESCO standards. *Quarterly Journal of Research in Educational Systems*, 10(32), 1-22.
- 9) Banerjee, A., Karlan, D., & Zinman, J. (2015). Six randomized evaluations of microcredit: Introduction and further steps. *American Economic Journal: Applied Economics*, 7(1), 1-21.
- 10) Barry, T. A., & Tacneng, R. (2014). The impact of governance and institutional quality on MFI outreach and financial performance in Sub-Saharan Africa. *World Development*, 58, 1-20.
- 11) Body, A. (2017). Fundraising for primary schools in England—moving beyond the school gates. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, 22(4), e1582.

ارجحیت‌سنجی و تعیین روابط عوامل موثر بر تامین مالی.../پاداش، خداپناه و بابایی هزه‌جان

- 12) Body, A., & Breeze, B. (2016). What are ‘unpopular causes’ and how can they achieve fundraising success? *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, 21(1), 57-70.
- 13) Etemesi, E. M. (2017). Credit access from commercial banks and growth of small and micro enterprises in Nairobi central business district (Doctoral dissertation, United States International University-Africa).
- 14) Gangata, K., & Matavire, E. H. M. (2013). Challenges facing SMEs in accessing finance from financial institutions: The case of Bulawayo.
- 15) Geremewe, Y. T. (2018). The role of micro and small enterprises for poverty alleviation. *International Journal of Research Studies in Agricultural Sciences*, 4(12), 1-10.
- 16) Harrison, T. (2016), *Financial Literacy and the Limits of Financial Decision-Making*. Palgrave Macmillan
- 17) Isaga (2015), ‘Owner-Managers’ Demographic Characteristics and the Growth of Tanzanian Small and Medium Enterprises’, *International Journal of Business and Management*, Vol. 10, No. 5
- 18) Jurik, N. (2005). Book Review: *Bootstrap Dreams: U.S. Microenterprise. Development in an Era of Welfare Reform*. In ILR Press (21, 465–467). .
- 19) Kauffmann (2005). *Financing SMEs in Africa*. OECD Development Centre Policy Insights, 7, Durham: OECD Publishing.
- 20) Lateh, M., Hussain, M. D., & Halim, M. S. A. (2017). Micro enterprise development and income sustainability for poverty reduction: a literature investigation. *International Journal of Business and Technopreneurship*, 7(1), 23-38.
- 21) Midgley, J. (2008). Microenterprise, global poverty and social development. *International social work*, 51(4), 467-479.
- 22) Mokhtar, S. (2011). *Microfinance performance in Malaysia* (Doctoral dissertation, Lincoln University).
- 23) Morris, M. H., Santos, S. C., & Neumeyer, X. (2020). Entrepreneurship as a solution to poverty in developed economies. *Business Horizons*, 63(3), 377-390.
- 24) Mutegi, Njeru, Ongesa (2015), ‘Financial literacy and its impact on loan repayment by small and medium entrepreneurs’, *International Journal of Economics, Commerce and Management*, Vol. III, Issue 3
- 25) Obaji, N. O., & Olugu, M. U. (2014). The role of government policy in entrepreneurship development. *Science Journal of Business and Management*, 2(4), 109-115.
- 26) Ocasio, V. M. (2012). *Essays on the role of microfinance institutions in financial deepening, economic growth and development* (Doctoral dissertation, Colorado State University).

- 27) OECD, DFID, and the WB (Organization for Economic Cooperation and Development, Department for International Development and world bank) (2009), The Case for Financial Literacy in Developing Countries, Washington: World Bank, DFID and OECD
- 28) Osano and Languitone (2016), 'Factors influencing access to finance by SMEs in Mozambique: case of SMEs in Maputo central business district', Jurnal of Innovation and Entrepreneurship
- 29) Pellissier, R. & Nenzhelele, T.E. (2013), 'The impact of work experience of small and medium-sized enterprises owners or managers on their competitive intelligence awareness and practices', SA Journal of Information Management, 15(1)
- 30) Prahalad, C. (2004). The Fortune at the The Fortune at the Bottom of the Pyramid: Eradicating Poverty through Profits ting Poverty through Profits.
- 31) Qureshi, J., & Herani, G. M. (2011). The role of small and medium-size enterprises (SMEs) in the socio-economic stability of Karachi.
- 32) Radipere, S., & Dhliwayo, S. (2014). The role of gender and education on small business performance in the South African small enterprise sector. Mediterranean Journal of Social Sciences, 5(9), 104-104.
- 33) Radipere, S., & Dhliwayo, S. (2014). The role of gender and education on small business performance in the South African small enterprise sector. Mediterranean Journal of Social Sciences, 5(9), 104-104.
- 34) Rajbanshi, R., Huang, M., & Wydick, B. (2015). Measuring microfinance: Assessing the conflict between practitioners and researchers with evidence from Nepal. World Development, 68, 30-47.
- 35) Rao, P., Kumar, S., Chavan, M., & Lim, W. M. (2021). A systematic literature review on SME financing: Trends and future directions. Journal of Small Business Management, 1-31.
- 36) Singh, C., & Wasdani, P. (2016). Finance for micro, small, and medium-sized enterprises in India: Sources and challenges.
- 37) Vandenberg, P., & Creation, J. (2006). Poverty reduction through small enterprises. SEED Working paper, 75, 1-60.
- 38) Werhane, P. H., Wolfe, R. W., & Newton, L. H. (2020). Alleviating poverty through profitable partnerships: Globalization, markets, and economic well-being. Routledge.
- 39) Wright, F. (2017). How do entrepreneurs obtain financing? An evaluation of available options and how they fit into the current entrepreneurial ecosystem. Journal of Business & Finance Librarianship, 22(3-4), 190-200.

ارجحیت‌سنجی و تعیین روابط عوامل موثر بر تامین مالی.../پاداش، خداپناه و بابایی هزه‌جان

40) Zarook, Rahman and Khanam (2013), 'Management Skills and Accessing to Finance: Evidence from Libya's SMEs', International Journal of Business and Social Science, Vol. 4 No. 7

یادداشت‌ها:

-
- 1 Fuzzy Analytic Hierarchy Process
 - 2 The Matrix of Crossed Impact Multiplications Applied to a Classification
 - 3 Werhane, Newton, & Wolfe
 - 4 Morris , Santos, & Xaver
 - 5 Knoema
 - 6 Bruton, and Chen
 - 7 Tefera
 - 8 Diriba
 - 9 Kleineberg, and Kraay
 - 10 United Nations
 - 11 Kumar, Chavan, & Lim
 - 12 Wright
 - 13 Qureshi and Herani
 - 14 Dhliwayo & Radipere
 - 15 European Union
 - 16 Singh & Wasdani
 - 17 Gateman
 - 18 Kaufman
 - 19 Obaji & Olugu
 - 20 Gangata & Matavire
 - 21 Etemesi
 - 22 Aabi
 - 23 Radipere & Dhliwayo
 - 24 Tiyezye Chilembo
 - 25 Thabiso Sthembiso Msomi and Odunayo Magret Olarewaju
 - 26 Zarook, Rahman and Khanam
 - 27 Isaga
 - 28 Adomako and Danso
 - 29 Mutegi
 - 30 Osano and Languitone
 - 31 Kong & Liu

Prioritization and determining the relationships of factors affecting the financing of small and medium businesses in Iran

Hamid Padash¹

Receipt: 22/10/2022 Acceptance: 28/03/2023 Bahman khodapanah²

Mojtaba Babaei Hezehjan³

Abstract

The aim of this study was to evaluate the preferences and determine the relationships between the factors affecting the financing of small and medium-sized businesses using the FAHP-MICMAC method in Tehran province. This research is applied in terms of purpose and descriptive-survey in terms of method. The statistical population of the study is all managers and boards of directors of small and medium businesses operating in Tehran province, of which 185 people were selected by purposive sampling. Financial experts - Banking approved. Expert Choice and MICMAC software were used to analyze the data. The results showed that government fiscal policies, central bank monetary policies, and the cost of the financing process have the largest share in financing small and medium-sized businesses. Mick Mac showed that the volume of financing, the optimal structure of capital, the cost of the financing process, the attractiveness of financing instruments, the credit status of the company all play important roles in how to finance. The regulatory policies of the stock exchange organization, instrument-related risks, expected returns, profit-sharing mechanism related to financial instruments, and the level of risk-taking are classified as two-dimensional factors. Is the agent.

Keywords

Prioritization; small and medium business financing; FAHP; MICMAC

1-Department of Organizational Entrepreneurship, Faculty of Entrepreneurship, University of Tehran, Tehran, Iran. (corresponding author) padash@ut.ac.ir

2-Department of Entrepreneurship Development, Faculty of Entrepreneurship, University of Tehran, Tehran, Irankhodapanah@ut.ac.ir

3-Department of Urban Affairs Management, Faculty of Management, University of Tehran, Tehran, Iran. mojtabababaei@ut.ac.ir